

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen havonként egyszer.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 20 kr.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
- M. kir. Államnyomda**
Nándor-tér 1.
- Magy. kir. tud. egyetemi nyomda**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
- Bagó M. és Fia**
Ponty-utca 4.
- Goldberger Ignác**
Fő-utca 23.
- Heisler Jaroslav**
Várkert-rakpart 1.
- Keller Dániel**
Attila-utca 63.
- Müller K. (Münster K.)**
Albrecht-út 3-5.
- III. kerület (Ó-Buda).**
- Bartalits Imre**
Remete-hegy.
- Bichler I.**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton**
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
- Anglo-nyomda**
Molnár-utca 24.
- Barcza József**
Lipót-utca 30.
- Belvárosi könyvnyomda**
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
- Buschmann Ferenc**
Koronahereczeg-utca 8.
- Franklin-Társulat magy. irod. int. és könyvny.**
Egyetem-utca 4.
- Goszler Gyula**
Aranykéz-utca 1.
- Hermann és Kellner**
Egyetem-utca 2.
- Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia**
Zsibárus-utca 1.
- M. kir. posta- és távirdeigazgatóság könyvny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvnyomda**
Kecske-méti-utca 5.
- Nagy Sándor**
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa**
Mária Valéria-utca 5.
- Róth József**
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót**
Károly-körút 24.
- Süsz Dávid**
Molnár-utca 37-39.
- Székesfővárosi házi ny.**
Lipót-utca 32.
- Ullmann József**
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp**
Régi posta-utca 3.
- Werbőczy könyvny. r.-t.**
Vármege-utca 11-13.
- Wodianer F. és Fiai**
Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).**
- Bendiner A.**
Arany János-utca 18.
- Czettel és Deutsch**
Bálvány-utca 12.
- Hamburger és Birkholz**
Csáky-utca 13.
- Hungária-könyvnyomda és kiadó-üzlet**
Vánczi-körút 34.
- Kálmán M. és Társa**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Fiai**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György**
Kálmán-utca 5.
- Kaufmann József**
Arany János-utca 4.
- Kertész József**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp**
Arany János-utca 34.
- Krausz S. és T.**
Zoltán-utca 11.
- Légrády Testvérek**
Vánczi-körút 78.
- Lengyel Lipót**
Vadász-utca 35/a.
- Löv Ede**
Vánczi-körút 80.
- Márkus Samu**
Báthory-utca 20.
- Minerva kő- és könyvnyomda**
(tul. Gansl Zs.) Sas-u. 29.
- Magy. kir. postatakarék-pénztár nyomdája**
Széchenyi-utca 2.
- Orsz. központi községi nyomda-részvénytárs.**
Lipót-körút 22.
- Pallas, irod. és nyomdai részvénytársaság**
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-Részvénytársaság**
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat Könyvnyomdája**
Dorottya-utca 14.
- Pollák M. Miksa és Tsa**
Bálvány-utca 21.
- Preszburger Frigyes**
Arany János-utca 14.
- Schlesinger és Kleinberger**
Bálvány-utca 18.
- VI. ker. (Terézváros).**
- Ádria kő- és könyvnyomda-vállalat**
(Feldmann S.)
Dávid-utca 10.
- Brózsza Ottó**
Vánczi-körút 17.
- Ehrnstein Mór**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és nyomdai részv.-társaság!**
Ó-utca 12.
- Fővárosi nyomda, vonalozó- s könyvkötő-r.-t.**
Podmaniczky-utca 39.
- Fried és Krakauer**
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.**
Gyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa**
Podmaniczky-utca 27.
- Gelléri és Székely**
Podmaniczky-utca 47.
- Gergely Miksa**
Lázár-utca 2.
- Glücksellig M.**
Hunyady-tér 7.
- Goldschmiedt Lipót**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut**
Gyár-utca 32.
- Herrman Ignác**
Laudon-utca 10.
- Hornyánszky Viktor**
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda**
Teréz-körút 3.
- Kassino Jakab**
Király-utca 26.
- Kellner és Mohrlüder**
Gyár-utca 31.
- Klauber Ignác**
Új-utca 6.
- Korvin Testvérek**
Révay-utca 14.
- Kosmos műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t.**
Aradi-utca 8.
- Közművelődés, irod. és nyomdai intézet**
Izabella-utca 70.
- Kunosi Vilmos és Fia**
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid és Fia**
Andrássy-út 19. és
Nagymező-utca 24.
- Luszt Sándor**
Gyár-utca 50.
- M. kir. államvasutak menetjegy-nyomdája**
Csengery-utca 33.
- Markovits és Garai**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla**
Teréz-körút 27.
- Neumayer Ede**
Próféta-utca 7.
- Orsz. ügyvédi nyomda mint szövetség**
Uj-utca 3.
- Pollák Jakab**
Aradi-utca 19.
- Pollacsek Mór**
Ó-utca 38.
- Posner K. Lajos és Fia**
Csengery-utca 31.
- Pscherhofer Vilmos**
Podmaniczky-utca 15.
- Quittner József**
Szerecsen-utca 1.
- Radó Izor**
Vánczi-körút 11.
- Rigler József Ede r.-t.**
Rózsa-utca 55.
- Roth és Krausz**
Vasvári Pál-utca 9.
- Schmelcz és Schillinger**
Csengery-utca 51.
- Schmidl H.**
Szerecsen-utca 6.
- VII. (Erzsébetváros).**
- Árpád kő- és könyvnyomdai vállalat**
(Klein és Kronstein)
Valero-utca 9.
- Athenaeum, irodalmi és nyomdai részv.-társ.**
Kerepesi-út 54.
- Bárd J.**
Miksa-utca 16.
- Beck F.**
Valero-utca 12.
- Deutsch József**
Károly-körút 7.
- Eckstein Bernát és Fia**
Kertész-utca 37.
- Galitzenstein H.**
Dohány-utca 68.
- Garai Mór**
Károly-körút 3.
- Goldfaden Márk**
Kerepesi-út 36.
- Hedvig S.**
Dohány-utca 12.
- Klein Samu**
Akácfa-utca 64.
- Löbl Mór**
Király-utca 27.
- Löblovitz Zsigmond**
Csömöri-út 54.
- Nagel István**
Vörösmarty-utca 17.
- Neuwald Illés**
(tul. Berger Ármán)
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármán**
Dohány-utca 84.
- Rubin J.**
Király-utca 13.
- Kossuth Lajos-nyomda**
István-tér 9.
- Spatz Henrik**
Dob-utca 55.
- Spitzer és Somogyi**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter**
Kazinczy-utca 35.
- ifj. Weisz Manó és Társa**
Csányi-utca 13.
- Wendt-féle könyvnyomda stb.**
Károly-körút 19.
- Zeisler M.**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
- Budapesti Hírlap nyomd.**
Rökk Szilárd-utca 4.
- Özv. Fried Ignác**
József-utca 14.
- Fritz Ármán**
József-körút 9.
- Gonda és Társa**
Mária-utca 11.
- Hell I. Ede**
Luther-utca 4.
- Jäger H.**
József-körút 42.
- Klein Vilmos**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon**
József-körút 5.
- Lauffer és Holländer**
Nagyfuvaros-utca 11.
- Révai és Salamon**
Üllői-út 18.
- Rózsa Kálmán és neje**
Szentkirályi-utca 30.
- Stephanum (a Szt. István-Társulat nyomdája)**
Szentkirályi-utca 28a.
- Szent Gellért-nyomda (Valter E.)**
Práter-utca 44.
- Szent László-nyomda**
Rökk Szilárd-utca 28.
- Weissenberg Ármán**
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferenczváros).**
- Engelmann Mór**
Vámház-körút 15.
- Műszaki irodalmi és nyomdai vállalat**
(Feldmann Mór)
Soroksári-utca 5.
- Pátia-nyomdarészvénytársaság**
Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
- Első kőbányai könyvny.**
Izszerbényi-út 1.
- Lőrinczi F.**
Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
- Merendiák Károly**
Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepisi**
Vongrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
Dóczy-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Azód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Streinz Gyuláné.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balázsfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skribanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Sziheleszky József).
Lepage Lajos.
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Oéti János Fia.
Herz és Társa
Muresianu Aurél.
Schlandt G.
- Brezsnőbánya**
Kreissler J.
- Budafoke** (Promontor)
Vasvári és Frank.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton.
Létz János.
- Csongrád**
Tiszavidéki nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsu.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Löw Samuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
Hunnia-könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Felső-Vissó és Vidéke nyomdája.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogaras**
Thierfeld Lipót.
- Galántha**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlő: Papp György).
Völtz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózes
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Práger Ferencz.
- Hátszeg**
Triznyai István.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Hotascha J.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kacvinszky Zoltán.
- Kalocsa**
Juresó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Grosz Soma.
Nauer és Streck.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Fekete Mihály.
Hajnal és Feurmann.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László.
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmece**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisz Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyary Mihály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Zobácz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Közseg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignác.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Mähr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczai Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczk**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénynyomda.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (bérlő: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch Géza.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolc**
Forster, Klein és Ludvig
Stamberger Bernát.
Stelényi és Társa.
- Módos**
Staitz György.
- Mohács**
Bland János.
Rosenthal Márk.
- Monor**
Süveges József.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN HAVONKÉNT EGYSZER

A jó pap holtig tanul.

Régi közmondás ez, még abból az időből való, a mikor jóformán egyedül az egyház szolgálai képviselték a tudományt. Ők tanultak és ők tanítottak mindenfelé. Ebben az időben mondták a tanulni nem akaró serdült ifjúnak vagy mesterlegénynek: »Tanulj, öcsém, mert a jó pap is holtig tanul és mégis tanulatlanul hal meg«. A szerzetesek alázatossága domborodik ki ebből a példabeszédből, az a tanítás jut ebben érvényre, a melyet a papság adott a népnek. Egészen másképen van ez manapság, a mikor a világiak dölyfössége nyilvánul minden téren, még az iskolapadokban is. A mostani nemzedék csak addig tanul, míg megismeri az ábécze 32 betűjét és a míg megtanul folyékonyan olvasni. Azután már abban a hiedelemben él, hogy többet tud a tanítójánál és egész nyilvánosan bírálhatja oktatója előadását. Az iskolás fiúk, ha az utczára érnek, első teendőjük az, hogy kifigurázzák tanítójukat és bírálják annak az előadását.

És ez a félszegség, ez a századvégi hányavetiség átvándorolt a műhelyekbe is, a hol az inas a segédet, a segéd pedig mesterét gúnyolja ki. Kölcsönösen leszamarazzák egymást, az idegen ember pedig fejcsóválva kérdi önmagától, hogy hát tulajdonképen egy okos ember sincs az egész műhelyben?

Na kérem, hát ez az eredménye annak, a mikor mindenki magát tartja a legokosabbnak és a mikor senki sem akar tanulni.

Lám, a tudós szerzetesek alázatosan meghajtották fejüket s minél többet tanultak, annál jobban megismerték tudatlanságukat.

E kis kitérés után áttérek cikkem tulajdonképeni tárgyára, a mely nagyon is megkívánja, hogy ki-ki a szerzetesek alázatosságával szivlelje meg az abban foglaltakat. Ismerjük be mindnyájan, hogy most már abban a korban élünk, ma már odafejlődött a könyvnyomtatás, a mikor mindnyájunknak szüksége van a folytonos tanulásra. Ma már nem elég az egyszerű címorsok szedésének szabályait tudni, vagy a tabellaszedés merev formáit megismerni. A »gyakorlat teszi a mestert« felfogás is idejét multa, mert most a gyakorlat csak a tanulással és tudással párosulva érvényesülhet. Rajzolás, a stílusok ismerete, a sokszorosító eljáráshoz tartozó segítőeszközökkel való bánásmód, a kémia minket érdeklő része stb. mind oly szükséges dolgok, a melyekre a modern szedőknek okvetlenül szükségük van. A külföld nyomdászai ezt már rég felismerték s azért a ki valamely ágbán képzetebbnak érzi magát, az odaáll a

grafikai klub fölolvadó-asztala elé és példákkal illusztrálva mondja el tapasztalásait.

Ezek a példákkal demonstrált felolvasások nagy népszerűségnek örvendenek a német és osztrák szaktársak között. Nyomda-igazgatók, művezetők, szedők, gépmesterek és betűöntők hallgatják áhitattal az előadókat s nem egyszer szakszerű vitaközlésekkel teszik élénkebbé a tanulságos magyarázatokat. Ott senkinek se derogál az ilyen hasznos szórakozás, éppen úgy, mint nálunk a katonai kaszinókban is mindig szívesen hallgatják a törzs- és főtisztek az egyszerű főhadnagy vagy százados előadását.

Külföldön nem egy olyan szedő lesz az ilyen felolvasások hallgatása után a legügyesebb akcidensz-szedővé, a ki azelőtt nem tudott egyebet szedni, mint egyszerű sorokat.

A példákkal fűszerezett felolvasásokat mindenki szívesebben veszi, mert sokkal könnyebben felfogja azokat. Ez az úgynevezett szemléltető-oktatással azonos. Valamely odavetett rajz vagy vázlat többet magyaráz, mint negyedóráig tartó körülírt magyarázat. A rajzot, ábrát mindenki maga előtt látja, míg a leírást ki-ki más-más alakban képzeleli maga elé, a legtöbben persze helytelen, azaz eltorzított alakban.

A Könyvnyomdászok Szakköre is lehetőleg ebben az irányban tartja meg fölolvadó-üléseit és az október 29-iki havi ülésen *Nádor Lajos* szaktárs is ily demonstrációs előadást tart a *grafikai művészet újabb áramlatairól*.

A rendes havi üléseken kívül rendez a Kör egy 12—14 estére terjedő fölolvadó-ciklust is, a melynek megtartására *Káldor Lajos* szaktársunk vállalkozott, a ki ebbeli tapasztalatait Münchenben szerezte, a hol az ilyen több estére terjedő előadások szinte éltető elemét képezik az ottani nyomdászoknak.

Káldor a különféle *stílusok* keletkezéséről, fejlődéséről és a nyomdászban miként való alkalmazásáról fog értekezni s minden egyes alkalommal minták meg rajzok bemutatásával és a táblán való vázlatokkal élénkíti előadásait.

Ez a fölolvadó-ciklus a következő fejezetekből van összeállítva:

1. Egyiptomi stílus.
2. Ázsia többi népeinek művészete.
3. Görög stílus:
 - a) görög építészet: 1. dór-forma, 2. jóni forma, 3. korintusi forma;
 - b) ornamentika;
 - c) szobrászat és festészet.

4. Római stíl :
 - a) etruszki és pompejusi stíl ;
 - b) római építészeti ;
 - c) ornamentika ;
 - d) szobrászat és festészet.
5. Ó-keresztény stíl :
 - a) bizánczi ;
 - b) kelta.
6. Román stíl.
7. Gót stíl.
8. Renaissance :
 - a) olasz renaissance ;
 - b) német renaissance ;
 - c) renaissance a többi államokban ;
 - d) a nyomdászat feltalálása.
9. Barok stíl :
 - a) Olaszországban ;
 - b) Franciaországban ;
 - c) Németországban ;
 - d) a többi államokban ;
 - e) festészet és szobrászat.
10. Rokoko-stíl :
 - a) régence ;
 - b) XV. Lajos-korabeli ;
 - c) rokokó ornamentika ;
 - d) képzőművészet.
11. Czópf-stíl, vagyis XVI. Lajos-korabeli.
12. Empire-stíl.
13. A XIX. század stíli irányai.
14. A kézzel írott betűk nyomtatott betűvé való fejlődése.
15. Összevonás és visszapillantás.

A felsorolt címek mutatják, mily nagy arányokban fog mozogni ez az érdekes fölolvató-ciklus. A ki ezeket figyelmesen végighallgatja, az egyszeriben más szemüvegen nézheti a *modern* műszedéseket, mert tisztában lesz azzal, hogy ezt vagy azt a díszítődarabot miért nem szabad összekeverni a másikkal. A ki megismeri a különféle stílusokat, az rögtön czeruzát vesz a kezébe s nem nyugozik addig, míg valahogyan meg nem tanul rajzolni. Persze egyiknél könnyebben, a másikonál nehezebben megy az ; de hát művészetet ebben senki se követelhet a szedőktől. Sőt a szecesszionista iránynyal a festők magok is eltértek a művészies *kidolgozástól*, hogy könnyebb eszközökkel érhessenek el hatást. Az ő művészetük inkább csak az ideában jut kifejezésre és az *eredetiségben* avagy *extrémításban* éri el legmagasabb fokát.

Ezzel a kis cikkel akartuk a szaktársak figyelmét felhívni a Szakkör legközelebbi fölolvató ülésére, a melyeken mindenki megtalálja azt, a mire a rohamosan haladó technikai vívmányok idejében szüksége van, avagy szüksége lehet.

Oktassunk, tanuljunk és vitatkozzunk egyszerre, hogy mi is mindenben lépést tarthassunk a fejlődő és haladó külfölddel.

De azért ne utánozzuk a külföldieket mindenben, hanem törekedjünk önállóságra, mert csak így bontakozik ki egyéniségünk a maga mivoltában. Persze majd csak akkor, ha nem szégyelünk tanulni és nem kisebbítjük egymást — csupa önhietségből.

Erdély fénixe.

E cím alatt a *Pesti Napló* tárczarovatában *Junius* álnév alatt az alábbiakban közölt ismertetését találjuk az általunk már említett, *Dézi Lajos* tollából eredő, *Tótfalusi Kis Miklós* nagynevű nyomdász életéről írott könyvnek. Úgy tudjuk, hogy Kolozsvár nyomdászai most akarják Tótfalusi sirkövéit, díszesen restaurálva, újra felavatni. Hogy mennyiben áll e szép terv kivitele, arról nem kaptunk eddig még bővebb értesítést. Mindenesetre az ügynek csak hasznára lesz, ha a fentebb érintett tárczacikket olvasóinkkal is megismertetjük, mely cikk nemcsak Dézi könyvének alapos ismertetését nyújtja, de mint korrajz is rendkívül érdekes olvasmányt képez. A cikk tartalma a következő :

A tudománynak, a művészetnek, a mesterségnek épp úgy van martirologiája, mint a szenteknek és a harcosoknak. A kiváló individuumot az átlagemberrel mindig szemközt állítja, mindig katasztrófára vezeti az a szenvedély, a melylyel az ideált körülveszi, a melylyel az ideált szolgálja. A békés, a humanisztikus foglalatosság egy ilyen martirjának heroikus életét rajzolta meg dr. *Dézi Lajos* Misztótfalusi Kis Miklósról írt érdekes, kiváló író-kvalitásokkal ékeskedő könyvében, a mely a *Magyar Történelmi Életrajzokban* jelent meg. Első irodalomtörténetírónk, Bod Péter, Tótfalusi Kis Miklóst halála után félszázaddal elnevezte *Erdély fénixének*, a mint írja, «ama ritka madárról, mely megégyvén, a maga hamvából újítja meg magát és a melyhez az igen ritka, az Istentől különös ajándékokkal fölékesített embert szokták hasonlítani».

Ma a munkafelosztás, a technikai fejlettség korában a könyvnyomtatás többé nem az a művészet, a mi volt kezdeteiben, a mi volt az Aldus Manutius korában, vagy a mi volt még a XVII. században is. A könyvnyomtatót ma munkájában gépek segítik ; készen kapja a sajtót, a betűket, szóval a teljes technikai fölszerelést. Az elődök nem voltak ilyen kényelmesen berendezve. Maguk metszették és öntötték a betűt, maguk készítették mindazt, a mi szükséges volt, hogy a papírosívek könyvvé formálódjanak. Ezért a könyvnyomtatást épp úgy, mint az ötvösséget, nem az ipar, de a szépmesterségek, a művészet kategóriájába sorozták. Valamint Benvenuto Cellini nem ötvös volt, de művész, úgy a könyvnyomtatókat is művészeknek tartották. Tótfalusi Kis Miklóst, a ki készen volt már akár papi, akár professzor-katedrara, a ki «hires precceptor» volt a nagyenyedi almatárbán, Tófeus erdélyi püspök azzal buzdította, hogy menjen Hollandiába, tanulja meg a nyomtatást, korrigálja a bibliát ; mert azzal több hasznot tehet nemzetének, mint egész életében való prédikátorságával. A már élemedett, harminczéves legény összekuporgatott háromszáz tallért és 1680-ban elment Amsterdamba. A Tófeus ötlete azonban elhatározó volt életére. Szenvedélylyel megszerette mesterségét és igen rövid időn művész lett benne. Olyan híre támadt művészetének, hogy a pápa, Medici Cosmos és egy exotikus örmény király vele dolgoztattak. A mig Fortuna így kényezteti, a szegény diák, a «fekete és gondolkodó, komor ember folyton azon töpreng, hogy az *orthodoxa religiónak*, a hogy az erdélyi református egyházat akkor

hívták, nincs bibliája. Tehát, hogy ismét első életíróját — Bod Pétert — idézzük: »Amsterdamban kinyomatta vala a magyar bibliát, az Új-testamentumot külön és a zsolttáros könyveket ismét külön olyan gyönyörűségesen, hogy még eddig (1766.) senki oly szépen ki nem adhatta. Nyomatta volt pedig a maga tulajdon kezével keresett költsége által úgy, hogy senkinek nem volt benne egy kis pénzecskeje is«.

Ez »a közhasznú ember« tíz esztendő elteltével akkor jó haza, a mikor megszűnt az erdélyi fejedelemség, a mikor Erdély Habsburg-uralom alá került. Fényes pályáját azonban nem a politika viharai törték derékon. Az a merev, osztályos társadalom ölte meg, a melybe itthon került. Művész volt és mesteremberként bántak vele. A czéhbeliség gögje szállott harcuba a lángész érzékenységgel. Hollandiában, a hol mesterré lett, része volt minden szellemi és anyagi kitüntetésben, a mire ritka emberek jogot tarthatnak; itthon pedig a papok és professzorok, a szellemi élet akkor kiváltságos letéteményesei, választott edényei a tudásnak és műveltségnek, »hitvány vasműves«-nek nevezték. Az orthodoxa religiónak nem volt olyan egyszerű és méltatlan szolgálója, a ki nem tartotta magát különbnek a zseniális nyomdásznál. Azzal senki sem gondolt, hogy »professzorok és papok jobbaknál jobbak vannak, ilyen hitvány vasműves pedig nemhogy Kolozsvártt, hanem egész Erdélyben, nemhogy Erdélyben, de az egész magyar birodalomban, nemhogy ott, de még az egész világon sincsen«. Tótfalusi Kis Miklós Mentségében e szavak dicsekvésnek tetszhetnek, holott csak a lángész megbántott önérzetének, a megtagadott, az üldözött kiváltságnak érzékeny följajdulása. Hollandiában fejedelmek éltek ügyességével; vetélkedtek munkájáért; úgy fizették fáradságát, hogy »néha targonczával tolták a pénzt« szállására; vagyonos, előkelő leánnyal akarták összeházasítani; itthon a kolozsvári papok és professzorok a templomban huzakodtak vele sort ülni; egy vendégségen a vargák közé ültették; a papok és professzorok feleségei pedig ócsárolták a felesége »cifra muntli«-ját.

És ennek az önérzetes, érzékeny, érdemes embernek nincs egy barátja sem: csak ellenségei.

Azt számon tartják, hogy fölháborodásában sért; de nem jut eszébe senkinek, hogy nagy szolgálatot tett az orthodoxa religiónak a biblia kinyomtatásával, a mire az egyház rég, de nem nagy eredménnyel gyűjtötte az adományokat, meg akarván mutatni, hogy »egy szegény legénynek szíves devocziója többet teszen, mint egy országnak immel-ámmal való igyekezete«. Michel Angelora emlékeztet az az aszkézis, a melylyel nemes becsvágyát megvalósította. »Nekem Belgiumban olyan állapotom volt, hogy ha pénzügyiüjtésben gyönyörködtem volna, annyi idő alatt könnyen gyűjthettem volna negyven-ötvenezer forintot, kevés erdélyi úr volna, a kívül cserélnék pénz dolgában. Az utolsó két esztendőben kerestem én többet tizenötezer forintnál (tizenegyezer forintját csak egy embertől vettem). Ilyen gazdag jövedelmet pedig könnyen elpazarolhattam volna a testnek minden gyönyörűségi között, ha a más jó mesterembereket követtem volna, a kik többnyire azt cselekszik, hogy a mit egy nap munkájukkal keresnek, nem

nyugosznak addig, míg korcsmákon és egyéb hitvány helyeken el nem tékozzolják. Én pedig azt is kárnak tartottam, a mit kenyérre kellett költenem, nyavalyás testemnek táplálására. Néha egy hónapig is bort nem ittam és minél alábbvalóbb és olcsóbb eledellel lehetett, olyanul éltem.« »Vala pedig fekete és gondolkozó komor ember« — mondja egy kortárs. Fizikuma épp úgy alkalmas volt az aszkézisre, mint elszánt, heroikus lelke. Ilyen fukar életmód mellett végezte öt-hat ember dolgát. Tíz év alatt annyit dolgozott, mint más hatvan esztendő alatt. Az orthodoxa religió magaföláldozásának köszönve a bibliát és az egyház szolgálói mégis azon vitáznak, hogy Tótfalusi, a ki lehetett volna akár pap, akár professzor, ülhet-e velök sort a templomban s hogy nemes leány felesége viselhet-e cifra muntlit?

Ezek a részletek elég világosan elárulják okait és természetét annak a küzdelemnek, a melyet Tótfalusi itthon tíz évnél tovább vívott s a melynek aránylag ifjan, alig ötvenkétéves korában áldozata lett. Tagadhatatlanul nem volt türelmes ember; melankólikus, töprengő véralkatú, mint a komor, fekete emberek általában; nagyon érezte, hogy talentuma, munkássága mire ad jogot és megkövetelte a magáét. A biblia kinyomtatása bizonyítja, hogy nagy önfeláldozásra volt képes, hogy szerette a dicsőséget, hazáját magánál jobban, nem okosan talán, de nemesen. Voltak gyarlóságai, de nem volt meg benne a nyárspolgár falánk önzése, aprólékos hiúsága. A méltóságokra gögös és hiú papok huzakodnak tőle; lenézik foglalkozását; ócsárolják művészetét; nyilvánosan tárgyalják házi élete bizalmasságait. Fölhasználják ellene a templom katedróját; nyilvánosan izgatnak ellene: az Isten és az ember ellensége ellen. Tótfalusi úgy érzi olykor, hogy csordultig tele a pohár. Készül kivándorolni hazájából. Csak családja tartja még. »Réges-régen ide hagytam volna Erdélyt, ha házasságom avagy nem, avagy kedvem ellen lett volna.« Olykor azonban »a nagy desperáció miatt« feleségét és gyermekeit is kész elhagyni. Ellenségei kiált családi dolgaival foglalkoztak sokat; mert azzal bánthatták a legérzékenyebb oldalán. A felesége muntlija, tászlija igen megbotránkozta a professzorok feleségeit, a kik számon tartották a Tótfalusiné szoknyáit, hogy minden új köntösén még jobban fölháborodjanak.

Ez a kicsinyes, de szakadatlan zaklatás egészen tönkretette Tótfalusit. »Sokkal jobban vagyon legényimnek, sőt még az inasimnak is a dolgok, sőt nem látok olyan nyomorult koldust, a ki boldogabb ne legyen nálam; mert azok csak testiképen éreznek valami boldogtalanságot; de én szüntelen való gyötrődésben égvén, lélekben vagyok nyavalyás mindenkor.« Így lesz az élet tragédiává a külső zaklatás és benső töprengés kohójában. A fekete, komor ember pedig született tragikái hős. Nemes tulajdonságai, nagylelkűsége, munkássága, becsületessége, önérzete szinte védtelen zsákmányul dobják oda az ellenségnek. Az ilyen háborút mindig egyenlőtlen felek vívják. Tótfalusi nem keresett fegyvertársakat, nem kutatta azokat az érdekeket, a melyek őt pártfogás alá vehették volna; a vitás ügyet a közvélemény, a szuverén mindenki fóruma elé terelte. Röpiratot írt (Tótfalusi Kis Miklósnak, maga személyének, életének és különös cselekedeteinek mentsége), a mely-

ben pontról-pontra veszi az ellene emelt vádat. A broszür harmincznyolcz pontja magában foglalja egy heroikus életét, küzdelmeit és diadalát Hollandiában, a hol a világ első nyomdászává küzdötte föl magát; hazatérését; itthonát; az ellene támadt üldözés okait és természetét. A *Mentség* egyben vádlevél, meg egy naiv, érzékeny lélek szubjektív ömlengése. Megtudjuk belőle a harc eredetét is. Tótfalusi, a tipografus, azt a jogot és kiváltságot követelte magának (a mit különben ki is kötött, a midőn visszajött Erdélybe), a mivel élnek az ecclesiastica personák; az egyházi rend ezt sérelemnek, a »miniszterium kisebbségé«-nek nézte. Tótfalusi a sérelem ellen a zsinaton keresett orvosságot, a társadalomban megtorlást. Az egyház és az iskola gögös férfiai azonban meglehetősen brutális módon bántak el az egyházi rend tisztességére vágyakozó tipografussal. Hatalmas urakat ingereltek föl ellene, köztük Bánffy Györgyöt, a kormányzót; bevádolták és elmarasztalták egyházi és világi fórumok előtt.

A harcot, a mely ilyen fegyverekkel vívatik, csak a rendes bordában szőtt emberek bírják meg. A kicsinyes torzsalkodások, a nyárspolgárok önzése, kevésel beérő hívsága időnap előtt küldi sirba a szellem kiváltságosait. Ez volt a Tótfalusi sorsa is. Az egyházi szinodus *Mentségéért* elmarasztalta; kötelezte, hogy a kézrekeríthető példányokat szedesse össze, némely tekintélyesebb ellenégeit kövesse meg. A megkínzott, a megalázott ember behalt ebbe a tusába.

A reprodukció általában.

A litografia.

A nyomdászatot 1798-ban Senefelder Alajos fedezte fel, melyet egyszerűen nyomdászatnak nevezett. Később 1805-ben Münchenben, a hol további fejlődést nyert, litografia nevet kapott.

A nyomdászat vagyis litografia két különböző módra oszlott fel, u. m. a kőre való rajzolásra és a nyomásra.

Minden oly litografiai módozatot, melyeknek nyomdai mintájuk kőre van készítve, nyomdászatnak kell jelölünk, s ezek a magas, mély és sima nyomdai alakban fordulnak elő.

A nyomdászat alapját a kő képezi, a melyre a rajz készíttetik. Az erre a célra alkalmas követ azért kőnyomdai kőnek nevezik.

Ezeknek igen finom, egyenletes tömörséggel, meg lehetős vastagsággal és keménységgel kell bírniok, mely tulajdonságok legtöbbszörre a mészköveknél találhatók fel. Habár ilyenek az egész világon vannak, mégis egyedül csak egy helyen lehet találni oly követ, melyre e célra használhatók, ugyanis Solnhofenben (Bajorország), a régi malomvölgyben.

A nyomdai kövek minőségük szerint osztatnak be s színük és keménységük szerint három fajtában jönnek kereskedésbe, u. m. sötétszürke, kékes-szürke és sárga színben. A kövek nyomdai célra három különböző módon használtatnak: magas, mély és sima nyomásra.

Az első fajta kőről a könyvnyomdai mintákat készíttetik, a mely a sima nyomtatás felfedezését előzte meg és ma már nincs használatban, habár 1839-ben Dupont Páltól egy könyv jelent meg, a melynek előállításánál a könyvnyomdai magasra edző művészetet a stereotípia segítségével könyvnyomdai nyomásra használta fel.

A kőre való karcmetsetet nem oly gyakran használják, mint a sima nyomást, pedig ezt a rajz élessége és finomsága által felülmúlja.

Ezt a módozatot rendszeren olyankor használják, a midőn igen finom és gyöngéd vonalak előállítása szükségeltetik.

A karcmetsethez a legkeményebb (szürke és kék) könyvnyomdai kövek használtatnak. Felszínére lóherso, sóska-sav vagy ónhamu jön, a kő a legfinomabbra csiszolva, sötét alapszinnel vonatik be, hogy a rajzoló a karcmetset kivitelénél munkáját annál jobban megfigyelhesse.

Ez az alapszín bárminemű festékanyag lehet, mint korom, vörösföld stb., a mit vízzel s kevés mézgával mint kötszerrel, finom kefe segítségével vékonyan csiszolt kőlapra mázolunk.

A karcmetset maga nem egyéb, mint könnyed és csekély bekarcolás a kőlapba, szélesebb metsetnél gyöngéd felhasítása a csiszolt kőlapnak, a mihez köszönül hasító vésőcsékek használtatnak. A karcmetset műszaki képessége nagy kézi ügyességet igényel és más könyvnyomdai rajzfajokhoz hasonlítva, hosszas gyakorlatra van szükség.

A kőlapra való karcolás oly módon is kivihető, hogy a vonalak mélysége nem gépies bemetszés és karcolás, hanem edzés által történik, épp úgy, mint a rézmetset műszaki kivitelénél. A kőlapnak előkészítése itt is egészen ugyanaz, mint a fentleirt karcmetsetésnél, csupán a csiszolt kő felületére alkalmazunk egy vékony rétegű edzőalapot.

Ez az alaprétég földszurok, viasz, gyanta, tiszta terpentín-mérga és tiszta masztixból áll. Ez anyagok összeolvasztatnak és hideg vízben tömör mintákba öntetnek. Ezek helyébe az úgynevezett átlátszó földszurok is használható, a mi a kereskedésben folyékony alakban fordul elő.

A kőre való edzésnek a karcmetsetés ellenében az a nagy előnye van, hogy minden vonás, az erős épp úgy, mint a finom, egész szélességében függőlegesen és egyenletesen bemélyedve mutatkozik, míg a karcmetsetésű vonal ékalakban jelenik meg a kőlap felületén; utóbbi a közepén mindig mélyebb, mint a szélein és azért a nyomdafestéket is egyenetlenül veszi fel és adja le. Ennek a bajnak a hatása a lenyomatban tisztán látható s a karcmetsetetű lenyomatnál sohasem mutat oly éles egyenletesen fedett vonalakat, mint az edzett lenyomatnál.

A tulajdonképeni lenyomatnál kétféle kezelési mód van: az egyenes és közvetett kezelési módszer. A kémiai nyomdászati mód elvei szintén két részre és pedig a közvetlen és közvetett eljárásra oszlanak. Az elsőhöz mindama eljárások tartoznak, a melyeknél a rajz tollal, ecsettel vagy krétával közvetlenül a kőlap felületére történik. A második csoporthoz amaz igen számos eljárás tartozik, a melyeknél a rajzot közvetett módon viszik a kőlapra.

Ehhez különféle eszközök vannak, és pedig a rajzot könyomdai (zsirtartalmú) tussal vagy krétával papírra teszszük, vagy egy lenyomatot egy készletben levő nyomdamintáról zsiros festékkel papírra másolunk, vagy végre egy le nem nyomható képet a fényirógép segítségével visszszük papirosra és az ily módon szerzett képet kőre átnyomtatjuk.

A tollrajz kiviteléhez egy nem igen lágy sárga követ használunk, melynek felülete nagyon simára és tisztára köszörültetett. A rajz kiviteléhez az előbb említett tust használjuk, mely kereskedésben kapható és a mely összetétele által a kínai tustól lényegesen különbözik. Ugyanis amaz legfőképp zsiros és gyantyszerű anyagokat tartalmaz, mely lúgsóval van készítve és ez által a vízben feloldhatóvá van téve; e tusoknak fő alkotórésze a szappan, azért nevezik zsiros tusnak.

Krétarajz kiviteléhez valamivel keményebb kő kell, mint a minőt a tollrajzhoz használnak, melynek szintén finomul kell köszörülve lennie. Ezután a simára csiszolt kő szemcsézve lesz.

Ezen célra a kőköszörülő (szokás szerint ezt a könyomdász is elvégzi) egy kevés finom, de éles homokot tesz a kőre és azt nedves vagy száraz állapotban is egy festékdörzsölővel széjjeldörzsöli olyként, hogy azt egészen kis körökben mozgatja. Ez a kezelés nem oly könnyű, mint a minőnek látszik, mert a jól szemcsézett kövek mindig igen becses értékűek, de épp oly ritkák is.

A rajz kiviteléhez a könyomdász a vegyszeres könyomdai krétát használja, a mely úgy van összeállítva, mint a könyomdai tus.

A rajzzal ellátott kő a gépmester kezébe jó, a melyet ő nyomásképpé tesz. Aránylag egyszerűen alakul a dolog a karczetszésű és dörzsrájzú köveknél; ezek oly módon nyomtatnak, hogy a mélyedések egyszerűen fekete nyomdafestékkel dörzsöltetnek be, mint egy fém mélynyomatú lemez. A már előre simára csiszolt és lóhersóval stb. elkészített kőlapfelület nem vesz fel semmi festéket, az tehát a bemélyedt rajzhelyeken ragad.

A lenyomat megnedvesített papírra történik a könyomdai sajtóban, de ily kövekről nagyobb nyomdai termék soha nem nyomatik, azonban ha szükséges, átnyomatokat csinálnak más kövekre, és pedig tetszés szerint többször átnyomhatjuk egy nagyobb kőre, mi által a készitendő lenyomatok száma megfelelőleg kevesbithető.

Karczetszetű és mélyen edzett kövek nincsenek

sokszorosításra szánva, legtöbbször csak az átnyomásra használják és mint eredeti nyomdai köveket, máskori használatra elteszik.

A mélynyomatú köveknél más az eljárás, midőn a könyomó a rajzolótól a toll- vagy krétarajzot nyomtatás végett átveszi. Ilyen köveket első sorban »edzeni« kell. Az edzés alatt a könyomdász a kőlap felületének azt az elkészítését érti, a midőn a salétromsóval gyengén savanyított arabiai mézgának vízbeni oldatát a kőre viszi, ennek célja az, hogy a nyomdafesték a kőnek üres és be nem rajzolt helyein ne folyjon. A savas mézgaoldatot — szokás szerint — a kővön bizonyos ideig állni hagyjuk, hogy azután az a kő fedetlenül maradt részeibe annál jobban behatolhasson.

A nyomtatásnál a beszáradt mézgaréteget vízzel eltávolítjuk s egy kevés terpentinolajat teszünk a nedvesen tartott kőre; az a zsiros tus vagy krétarajz-anyagot feloldja és mi a karczetszetet látszólag eltüntetnek látjuk. De a valóban zsiros kép a kő likacsai-ban van és ott észrevehető, a midőn az a vizet erősen visszalöki, a melyet most a kőre azért adunk, hogy a rajzot a hengerrel befejezethessük. A nyomdafesték a zsiros helyeken odaragad, míg a folytonosan nedvesen tartott és mézgával elkészített helyeken nem fog, mi által lehetséges a képet tisztán és világosan befektetni. Ha most e rajzra egy papirlapot fektetünk és a követ sajtó alá teszszük, a festék a nyomás által a papírra átvitetik és kész az első lenyomat. Ez a kezelés oly gyakran ismétlődik, míg a nyert lenyomat elégséges és a kő jó nyomtatása lát-

A párisi kiállítás magyar osztálya katalogusának borítéke. (Első pályadíjat nyert mű.)

ható lesz. A tovább- vagy példány-nyomáshoz a kő felületét még egyszer bevonjuk, a mihez egy erősebben savanyított mézgaoldatot használunk; ez az edzés oly erősen vihető keresztül, hogy a rajz a kő felületén kissé kiemelkedőnek látszik.

Náador Lajos.

Kőpapiros.

E cím alatt érdekes ismertetést közöl a Bécsben megjelenő Freie Kunst című szaklap, Fritz György, a bécsi udvari és államnyomda aligazgatójának tollából, egy, a könyomdai szakmában ujonnan fölfedezett nyomó-eljárásról, melyet nagy fontossága miatt mi ezennel a következőkben ismertetünk:

Kőpapiros elnevezés alatt nemrégén a litografiai technikára nézve valószínűleg nagy horderővel bíró segédeszköz került forgalomba, bár a »kőpapiros« elnevezés nem áll közelebbi érintkezésben a szóban levő anyaggal. Ez az elnevezés inkább az anyag tulajdonságaira vonatkozik. A kérdéses kőpapiros egyrészt a segédeszköz alapjául szolgáló közönséges papirosból áll, másrészt egy, erre a papirosalra fektetett rétegből, mely utóbbinak alkatrészei eddig még a feltaláló titkát képezik.

Mi nem akarjuk e titkot firtatni, s inkább csak azokat az eredményeket vesszük szemügyre, miket a kőpapiros segélyével elérni képesek vagyunk. A kőpapirost első sorban valamennyi litografiai eljárás átnyomásához használhatjuk, és pedig olyképp, hogy a kőpapirosra eszközölt átnyomástól, tekintet nélkül az időre, bármikor korlátlan számú újabb átnyomásokat nyerhetünk.

Valamely vésettől vagy egyéb módon kövön történt rajztól például ily kőpapirosan készült átnyomás nyerése után a követ más használatra lecsiszoljuk, míg a kőpapiros átnyomatát, az illető nyomtatványnak hónapok múltán történő újbóli rendelésére számítva, elteszszük.

Ily eset beálltával a kőpapiros-átnyomatot épp olyan módon használjuk, mintha egyenesen kőről akarunk átnyomatot eszközölni; ugyanis a kőpapiros-átnyomatot legelőször is gummirozzuk, azután litografiai átnyomófestékkel bedörzsöljük, a felesleges gummit szivacsosallal lemossuk és a rajzon kívül levő festéket terpentinnel eltávolítjuk. Ezek után az átnyomó-festék, mint a kövön történő eljárásnál, éppen csak a rajzon fog találtatni. Az így eszközölt átnyomás megszáradásával az átnyomatot *száraz* állapotban átvihetjük akár kőre, akár horganyra vagy alumíniumra. A kő-, horgany- vagy alumínium-lemezek a mostanság divó átnyomó-eljáráshoz hasonló módon kezelhetnek. A kőpapiros átnyomatát pedig portól mentesen betakarva félreteszik, hogy hónapok múltán újabb átnyomások eszközöléséhez szolgáljon alapmintául.

Hasonlóan, mint az átnyomásnál, használható a kőpapiros a litografia valamennyi rajzoló-eljárásához; miután nemcsak sima felülettel, hanem szemcsésen és vonalazva is előállítható az ily papiros, alkalmas az akár mely rajznak fölvételére. Sima papirosra rajzolhatunk tollal, szemcsésen és vonalozottan krétával, esetleg krétával és tollal együttesen, pozitív formában. Vázlatot vagy átrajzolást épp úgy végezhetünk a papirosra, mint a kövön. A kőpapirosra levő rajzot, a maratás kivételével, csak úgy kezeljük, mint a kövön levőt. Az eredeti rajzot átnyomjuk és további reprodukciók eszközölése végett félreteszszük, mivel ez az eredeti rajz-átnyomat *teljesen jó karban marad* mindvégig. Magától értetődik, hogy mindjárt akárhány ily átnyomatot állíthatunk elő. Mialatt a jelenleg használatos krétapapirosra, legyen az akár sima vagy szemcsés felületű, éppen csak *egy* átnyomatot eszközölhetünk, további sokszorosítások pedig a meglevő átnyomásról állíthatók elő csak, addig a kőpapirosra levő eredeti rajzról tetszésszerű mennyiségben nyerhetünk eredeti átnyomatokat teljes épségben maradó tisztaságban. Az eredeti rajz szakszerű bánásmód mellett, milyenben különben a követ is kell részíteniünk, mindig hasznavehető állapotban fog maradni. Színes nyomásnál a próbalevonatokat szintén kőpapiro-

son eszközölhetjük a kövön való levonás helyett, úgyszintén a megfelelő eljáráshoz képest kidolgozhatjuk azokat, aztán átvihetjük a kőre. E levonatok szintén bármikor lehet új átnyomásra használni.

A bécsi államnyomdában tizenegy hónap lefolyása alatt tett gondos kísérletek, úgy tollrajzokkal sima papirosra, mint krétarajzokkal szemcsés vagy raszter-papirosra, valamint mind a két módszer együttesen szemcsés papirosra, finom kivitelű metszvényekkel vagy szedésekkel, egyforma jószágú átnyomatokat szolgáltattak, annyira, hogy tíz sikerült reprodukció közt egyetlen hiányos sem akadt, mi elég bizonyosság arra, hogy a használatba került kémiai anyagok a kőpapiros rétegére semmiféle káros behatással nincsenek.

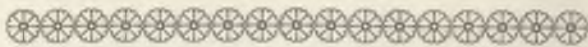
Meg kell még említenünk, hogy a kőpapirosról közvetlenül is állíthatunk elő, annak kőre vagy valamely lemezre való átvitele nélkül, korlátolt számú lenyomatokat. A kőpapiros ezzel kilép a gyakorlatba, kísérletek fognak vele tétetni még sok egyéb tekintetben és bizonyára pártolókra fog találni, mert az bizonyos, hogy a litografiai technika terén tagadhatlan haladást képez.

Összegezve az eddig mondottakat, arra a végeredményre jutunk, hogy az új találmány használatbavétele még félénk természetű munkás kezében sem okozhat nehézségeket, mivel bánásmódja egyforma a litografiai kövel való működéssel, ellenben előnyei szembeötlők; utóbbiak közül legjelentékenyebbek: az eredetinek további használatra való fentartása, míg az a jelen eljárás mellett már az első átnyomás után menthetlenül elvész; az originálisnak hasznavehetősege eddig még meg nem határozott mennyiségű, de mindenesetre nagyszámú átnyomatok eszközöléséhez eddig még szintén meg nem állapított, de valószínűleg jó hosszú időközben, és ezzel kapcsolatban nagy megtakarítás a drága kőanyagban.

Az alumínium meghonosítása a könyomdászatban nem csekély mértékben emelte annak művészi és gyakorlati fejlődését, a kőpapiros gyarapítani fogja e haladást, azzal a nem eléggé becses körülménnyel, hogy a használatban levő szokásokon nem fog nagyobb változásokat előidézni.

Időközben nálunk Budapesten is tettek kísérleteket az új találmányú »kőpapirossal«, melyek azonban mind eddig nem eredményezték a fenti cikkben földicsért jó tulajdonságokat. Mindazonáltal ajánlatos tovább folytatni a gyakorlatban az új anyaggal való kísérletezéseket, mert a litografiai kőnek nap-nap után tapasztalható fogyása az e célra egyedül alkalmas anyagot szolgáltató solenhofeni kőbánya apadása miatt, s ennek folytán a kőnek drágulása sürgősen kívánja valamely hasznavehető pótlóanyagot előteremtését.

Szerk.

VEGYESEK.

A szakiskola a főváros tanácsa előtt. Újabb hírek szerint a székes főváros tanácsa is foglalkozott már a nyomdásztanonciskola ügyével, a mely ugyan arra az álláspontra helyezkedett, mint a fővárosi iparoktatási bizottság, hogy tudniillik elvben helyesli az iskola felállítását. Együttal kimondta a tanács is, hogy hivassék fel a főnökegyesület nyilatkozattételre az iskolai költségekhez való hozzá-

járulását illetően. Reméljük, hogy úgy a főnökegyesület, mint a főváros megteszi ebben a tekintetben kötelességét s nem fog e miatt az ügy hajótörést szenvedni.

A czinkmaratás cím alatt megjelent cikksorozatunkat annak szerzője, *Ruzicska Gyula* szakírtásunk külön füzetben is kiadta. Ára portóval együtt 1 forint és megrendelhető szerzőnél: Kolozsvár, Magyar Polgár nyomdájában. Lapunk olvasói előtt fölösleges dicsérniünk ezt a tanácsos füzetet, a melynek nagy hasznát veheti minden törekvő szedő és gépmester egyaránt. Ruzicska Gyula pedig megérdemli, hogy fáradságos munkájának némi jutalmát is lássa azoktól, a kik részére dolgozott.

Könyvcím vitézkötésből. A párisi kiállítás magyar osztálya katalógusának címlapjára pályázatot irtak ki, a melynek sorsa felett szeptember hó 21-én döntött a bíráló-bizottság. A pályázat szerint 13 X 18 cm. nagyságú címlapra volt szükség és az első díj nyerdjének 500, a másodikéknak 250 és a harmadik helyen megdicsértnek 150 korona díjat adtak. Kuriozumban bemutatjuk az *első díjjal* kitüntetett pályaművet, melyről az előadó jelentése a következőket mondja: »Valamennyi közt az 1900 jellegű szép munka az, a melyet legmértőbbnek tartunk arra, hogy Parisban kiállításunk katalógusát díszítsen. A szerző finom ízlésű, egyszerű eleganciát, derült méltóságot szerető ember lehet. Kevés eszközzel látott munkához. *Kék vászonra arannyal* festett egy magyaros ízü (Hát ez milyen: czukros vagy savanyú?) ornamentumot, a lap négy szögleténél díszkrélen jelzi néhány szimbolikus forma a kiállítás tartalmát. Dicsérjük eszközei és formái nemes egyszerűségét. Jó ízléssel távol tartotta magát a nálunk felkapott ríktó szinek és kétségbeesítően nyugtalan vonalak előrántásától. Az arany ornamentum néhány vonala s főképp a kék szín mégis mutatossá teszi a lapot, a mi az adott esetben határozotlan keltek. Erre csak keftőt jegyzünk meg. Először azt, hogy a kitüntetett címlap figuráját így feketén és fehéren még csak ki lehet valahogy venni; de eredetiben azt se tudja az ember, hogy jobbról, balról, alulról vagy felülről kerüljön mellé, avagy sötétben vagy világosan láthatja meg azt jobban, szóval eredetiben láthatatlan. Másodszor azt, hogy a zsüri tagjai nem gombkötékből állott, hanem Miklós Ödön, Balló Ede, Fittler Kamill, Karlovszky Bertalan, Pap Henrik és Györgyi Kálmán urak ítélték oda a bemutatott vitézkötésnek az első díjat, a melyet *Rinter Géza* nyert el.

Czégváltozás. A Budapesten kilencz év óta fennállott *Gutenberg*-könyvnyomda felszámolás alá került és vétel útján a fővárosi *Kellner és Mohrlüder* könyvnyomdai cég birtokába ment át, mely azt saját czégre alatt tovább vezeti. A *Typographia*, mely eddig a Gutenbergnyomdában készült, október hó elejétől fogva Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában jelenik meg. Nevezett szaklap szerkesztősége és kiadóhivatala pedig e változtatás következtében Aradi-utca 14. szám alatt létezik.

Haláleset. *Sembery Pál* betűszedő Budapesten e hó 8-án, élete 26-ik esztendejében, jobblétre szenderült. *Sembery* kiváló szakbeli tehetsége szép reményekre jogosított, melyeket most a kérérlhetlen halál örökre megsemmisített. Nyugodjék békében!

A hirdetésbélyeg eltörlése, úgy látszik, mégis csak megvalósul, mert a pénzügyminiszter ezt akkorára ígérte meg, ha Ausztriában is eltörlik az újságbélyegyet. Az október 12-én összeült osztrák Reichsrath elé már be is terjesztették az újságbélyegyek eltörléséről szóló törvényjavaslatot, a melynek elfogadása után nálunk is megszűnik a hirdetésbélyeg, a hirdető közönség és a kiadók legnagyobb réme. (Hát a plakátbélyegyek eltörlését mitől teszik függővé?)

Az Országos Iparegyesület az idén is kiírta pályázati hirdetéseit többrendbeli, munkások számára alapított ösztöndíjakra. E pályázatok közül ránk nyomdászokra különösen a néhai lovag *Posner Károly Lajos* emlékére alapított ösztöndíj bír érdekléssel, miért is szó szerint közöljük annak pályázati hirdetését. Ez következőképp hangzik: *Posner-ösztöndíj.* Az elhunyt lovag Posner Károly Lajos nevére, ennek fia lovag Posner Alfréd ösztöndíjat alapított egyesületünknel, melyből évenként tíz darab cs. kir. aranyat adatunk ki, két szakmabeli törekvő és haladó iparossegéd jutalmazására és buzdítására. Erre az ösztöndíjra csakis a kö- és könyvnyomdászattal, könyvkötéssel foglalkozó, illetőleg vonalozó-intézetben alkalmazott segéd pályázhat. Ez ösztöndíj célja az, hogy egyrészt a hazai ipar körül oly kiváló érdemeket szerzett Posner K. Lajos emléket az ifjabb ipar generációban is föntartsa, másrészt pedig, hogy az iparosifjúság nemes magatartására, erkölcsi fejlődésére és tökéletesedésére Posner K. Lajos szellemében befolyást gyakoroljon. A pályázati iratok 1899. november 20-án déli 12 óráig az Országos Iparegyesület igazgatóságához (Budapest, Uj-utca 4. szám) benyújtandók. A pályázati beadványban az illető korának, születési helyének kiutintése mellett igazolandó, hogy

az illető Budapesten valamely iparosműhelyben van alkalmazva. Igazolandó továbbá a folyamodó munkaadójának bizonyítványával, hogy például magaviselete és hűsége (!) által mesterének teljes megelégedését érdemelte ki; végül tanfolyamok látogatásáról szóló bizonyítványok, rajzok, munkakiállítási okmányok vagy bármely más alkalmas eszközök által igazolandó, hogy magát tovább képezni igyekezett s ez irányban megfelelő sikert mutathat fel. A beérkezett pályázatok az Országos Iparegyesület igazgatóságából, továbbá a kézműipari és gyár-ipari szakosztályból küldendő három-három tagból alakítandó külön bizottság által fognak megvizsgáltatni és a jutalom az alapító javaslatára a legjelesebbeknek odaitéltetni. A pályanyerteseknek a megítélt jutalmadjuk az egyesületnek 1900. év folyamán tartandó rendes közgyűlésén fognak ünnepélyesen átadatni.

A levelező-lap jubileuma. Október 1-én volt harminczadik évfordulója annak, hogy az első levelező-lap megjelent. Az időben senki sem hitte volna, hogy e találmány rövid idő múlva mily nagy átalakítást végez a nemzetközi levélforgalomban és közvetve a világkereskedelemben. A levelező-lap szinte kultúrtenyezővé vált, mióta az államok a forgalomba bevonták. Legelőször *Magyarországon és Ausztriában* kezdték használni, bár a levelező-lap gondolatát *Stephan* német birodalmi főpostamester vetette föl először 1865-ben, a karlsruhei postaértekezleten. Tervét képtelenségnek nevezték. Később azonban 1869-ben, állítólag tőle függetlenül, dr. *Hermann*, a bécsujhelyi katonai akadémia tanára irt róla cikkeket egy bécsi lapban, a *Neue Freie Presse*-ben, a minek következménye az volt, hogy a *postajegy*, a mint a cikk-író nevezte, Ausztriában ezen a néven, nálunk *levelezési lap* néven még abban az évben forgalomba került és pár év alatt az egész kontinensen elterjedt. A pesti főposta az első napon 16.000 darabot adott el belőle. Az első levelezési lap halványárga színű, a mainál valamivel kisebb, 12 cm. hosszú és 8 és fél cm. széles lap volt, sárga, benyomott bélyeggel, címloldalán és kör alakú felirással: *Levelezési lap*. Hátsó oldalán még két megjegyzés volt olvasható, a melyek a mai levelező-lapon nem találhatók. Fenn: *Irott közléseknek szánt hely*, lenn pedig a következő megjegyzés: *A postaintézet a közlés tartalmáért nem felelős.* Sértő és erkölcstelen tartalmú levelező-lapoktól azonban már kezdetben megvonta a posta a szállítást kedvezményét. Ma már a különféle levelező-lapokból évenként közel ötvenmilliót ad el és szállít a posta, körülbelül egymilliókét százezer forint értékben. Az üzleti szellem, a divattal karöltve, azóta a levelező-lapokból valóságos fényűzési cikket teremtett. A *képes kártyák* szép városok fényképeivel ma már az egész világot bejárják és egész kis irodalma keletkezett a képes levelező-lapra irandó üdvözlő és tréfás alkalmi verseknek.

A Pollák-Virág-féle gyorstelegráf. A napilapok hosszú házbokban hoztak közleményeket *Pollák Antal* és *Virág József* honfitársaink nagyhorderejű találmányáról a telegrafálásnak ötszöröse gyorsabbá tétele ügyében. Ha e találmányról csakugyan beválnak a róla hiszszent rendkívüli tulajdonságok, úgy napisajtónk távirati rovata alig remélhet kibővülésnek néz elébe, a mennyiben az új találmány roppant olcsóvá fogja tenni a táviratozást. A napokban érdekes kísérletek folytak ezzel a készülékkel az Egyesült Villamosági Részvénytársaság és czérra berendezett budapesti helyiségében és a berlini postahivatal laboratóriumában egyidejűleg. A két, egymástól 1050 kilométer távolságnyra levő helyiség a budapest-berlini telefonvezeték segítségével volt összekötve s a két végállomáson egy-egy Pollák-Virág-féle telegráf-készülék volt bekapcsolva, abból a célból, hogy a felalálók a meghívott szakközönség előtt praktikusán demonstrálják e

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

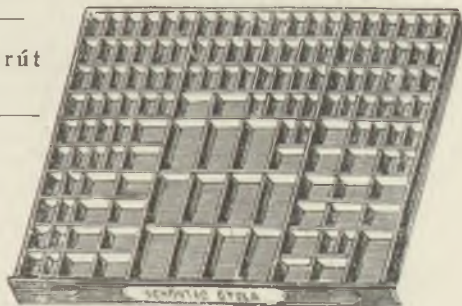
BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antika-
szekrény 3 ft.

Nagy szekrény
4 ft.

Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

találmány kiváló használhatóságát. A kísérleteken résztvettek a posta- és táviró-vezérgazgatóság képviselőin kívül a francia kormány egy szakértő kiküldöttje és egy amerikai kábel-társaság két szakértője, valamint a szakajtó néhány képviselője. Bernhart német titkos tanácsos Berlinben figyelte meg a kísérleteket, melyeket ott Pollák, itt pedig Virág vezettek. A készüléken, mióta az ez év tavaszán a mérnök-egyesületben bemutatva lőn, csak alaki változtatások történtek. A kísérletek bemutatták azt, hogy a készülék nemcsak a mesterséges vonalakon, hanem ezen a valóságos vonalon is kifogástalanul működött. Eme legutóbbi kísérletek beigazolták, hogy még ily hosszú vonalon is óránként mintegy 100.000 szót akadálytalanul lehet továbbítani.

Fiuméből utóbbi napokban örvedetes hírt vettünk; ugyanis hosszú várakozás után és miután az ottani szaktársak deputációval tisztelegtek a királyi kormányzónál, megerősítést nyertek végre az ottani nyomdász-egyesület alapszabályai, mire aztán folyó hó 1-én megtörtént az ifjú egyesület megalakulása. Ezzel a fiumei szaktársak is beléptek a szervezett nyomdászság kötelékébe. Megemlítendő még, hogy Fiume öt nyomdájában szintén be van a kilenczórai munkaidő hozva. Nagy panaszuk van azonban a fiumei nyomdászoknak a közeli magyar vidéki nyomdák által üzött hallatlan piszokverseny miatt, mely nem engedi a magyar kikötőváros nyomdászatát fellendülni.

Bécsben a jóhírű *Carmine Hugó* czég (VII. Burggasse 90) szakmánk egyik nevezetességét képezi, a mennyiben húsz év előtt szerény eszközökkel megalapítva, ma egyik elsőrangú üzleti vállalatná nőtte ki magát szaktechnikai tekintetben. A czég helyiségei gazdag tárházát képezik a grafikai művészetek terén szükségeltető segédgépeknek és munkaeszközöknek; számos előkelő külföldi gép- és festékgépgyár képviselével ruházta fel a tekintélyes czéget, melyet viszont Budapesten *Nádor Lajos* szaktársunk képvisel.

HIVATALOS RÉSZ.

MEGHÍVÓ.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1899. évi október hó 29-én, vasárnap délelőtt 10 órakor, az Erzsébet-körút 27. szám alatt levő Gambrinus (ezelőtt Kövesi) sör-csarnok külön termében

HAVI FÖLÖLVASÓ-ÜLÉST

tart, melyre a Kör tagjait tisztelettel meghívja

a választmány.

TÁRGYAK:

Nádor Lajos: A grafikai művészet újabb áramlatai. (Felolvasás, demonstrációval és kiállítással egybekötve.)

Folyó ügyek tárgyalása.

Szakkérdések benyújtása.

Indítványok.

...

A főlolvasó-ülésre oly szaktársakat is szívesen látunk, kik a Körnek nem tagjai.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

F—r K—ly úrnak, Pécs. Már két ízben előfordult, hogy a rendszer, nyomtatott címzalaggal küldött lapot a posta visszaküldte. Ez okozta a zavart is.

Schwartz S. úrnak, Bécs. Az érdekes közleményt megkaptuk s jövő számunkban kimerítően ismertetjük. Köszönjük a szíves megemlékezést. Üdvözlét!

Szemján Károly úrnak, Szegzárd. A kérdezett címet megtalálhatja *Száraz stereotipia* című hirdetésünkben.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Hold-utca 7. sz.

Kiadótulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

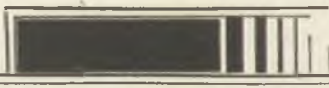
A lap papirosa *Moiret F. Ödön* papirnagykereskedéséből való.

Felölös szerkesztő *Tanay József.*

Főmunkatárs *Firtinger Károly.*

Jobb akcidensz-szedésben gyakorlott, ügyes szedő állandó alkalmazást nyer Weiss L. és F.-nél Nagy-Kanizsán.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
vagy
Stáhlj-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javitások elfogadatlak és pontosan eszközöltetnek.

Telefon 62—79.

A ZAGRÁBI
PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDÜLI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTOJA.

MOIRET F. ÖDÖN

papirnagykereskedése ~ ~ ~
és gyári papirraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

Szines papírok ~ *Luxuspapírok*

Lemezek és fénylemezek

Itatospapírok ~ *Kartonpapírok*

Száraz Stereotipia.

Pár perc alatt

a készen szállított, száraz stereotíp-pépecnek a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszésszerűtlen mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő ürességek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindennemű teljes tömöntödei felszerelések szállítása.

Erste österr.-ung.

Trocken-Stereotypie

Wien

IV., Paniglgasse 17/a.

*Könyv- és
újság-nyomdákban
nélkülözhetetlen.*

*Minden kultúrállamban
szabadalmazva.*

Magyarországi képviselő

Kalhanek Nándor

Budapest

VI., Próféta-utca 5.

Legnagyobb GYÁR

Ausztria-Magyarországban.

SCHIFF, SRPEK ÉS TSA

Budapest, VIII., József-utca 17.

FESTÉKEK könyv-, kő-, pléh- és fénynyomású
ezélokra.

KÖZÖMBÖSÍTŐ FESTÉKEK

HÁROMSZÍNŰNYOMÁSHOZ.

Legfinomabb dísznyomat-, illusztrációnyomó
festékek, könyv- és újságfestékek.

Fluidicon,

legjobb festék-konzerváló szer, a bőrösödést megakadályozza, a hengerre száradt festéket feloldja.

Mindennemű kellékek könyv- és könyvnyomdák számára.

Hengeranyag.

Hengeröntés.

Törzsház: BÉCS.

Fiók: FLÓRENCZ.

Raktárak s képviselők a világ minden fővárosában.

Gyári telefon 63-53.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

Kitüntetések:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892
Mill. kiállítás Budapest 1896.

47.004. és 53.406. számú
oszt.-magyar szabadalmak.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX. ker., Márton-utca 19. szám.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, újság-,
mű-, díszmű- és mindenféle színes festékeket.

Patent gelatin hengeranyag.

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad, saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Umido, könyvnyomdászoknak nélkü-
lözhetlen nedvesítő-szer
vezérképviselősege.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

**GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
BUDAPESTEN.**

Körforgású nyomógépek.
újságok, könyvek és illusztrált
művek egy- és többszínbeni
nyomására, tökéletesbűtett
tölsér- és körbenforgó kés-
hajtógató készülékkel.

Könyvnyomdai kézissajtók.

Tömöntődei berendezések.

Könyvnyomdai gyorsajtók.

Transzmisszió-telepek.

**Hungária akcidensz-gyors-
sajtók.**

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.
Kétszint nyomó gépek, 2 festékszer-
kezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő
hengerrel.
Tégelynyomású gyorsajtók.
Önműködő késkészítők-gépek.
Csomagoló- és simítóajtók.
Papírvágó- és papírfuró-gépek.
Aranyozó-, dombornyomású és ki-
vágó-sajtók.

Használt gyorsajtók
alaposan kijavítva és átalakítva jóállás
mellett jutányos árért eladóak.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI**PAPIRGYAR RAKTÁRA**

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-,
SELYEM-
ÉS VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

GÉP-, ÉRCZ- ÉS FA-FELSZERELÉSI GYÁR.

Carminé Hugó, Bécs

A GRAFIKAI IPARÁGAK
ÖSSZES SZÜKSÉGLETI
CZIKKEINEK RAKTÁRA.

FŐKÉPVISELETE:

Kast & Ehinger, G. m. b. H.

Stuttgart

König & Bauer, Würzburg

Hugo Koch, Leipzig

August Fomum, Leipzig

cségeknek.

VII., Burggasse 90.

Alapított 1878-ban.

Kérem, mielőtt szükségletét fedzné gépek vagy
egyéb nyomdai cikkek bevásárlásában, gyáramat
mely ma a legnagyobb az egész monarchiában,
szívesen meglátogatni, vagy írásbeli ajánlatot kérni.

Magyarországi képviselő:

Ládor Lajos

Budapest, IX., Rákos-u. 2.

TELEFON 23-70.

Első magyar

Betüöntöde Részvénytársaság

✱ ✱ ✱ Budapest, VI., Dessewffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan foganosítottatnak.

Olomzárgyártás
Mechanikai műhely
Rézléniagyártás
Tömöntöde
Galvanoplasztika
Bélyegzőmetszés

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címzetűkben

továbbá

körzetek, rézléniák és kizárásokban.

A legkülönfélébb ékítmények és egyéb nyomdai felszerelvényekben.

!!! UJDONSÁG !!!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT
CZETTEL ÉS BENDTNER
SZABADALMA.

- Nagy-Becskerek**
Grcsits I.
Jokly Lipót.
Pleitx Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papírárúgyár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Novák és Verő.
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
Wider Jakab.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán.
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkoviits István.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- NagyLak**
Hubert Jenő.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Rőcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecezana.
- Nagy-Szecsény**
Oltstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Ooldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szőllős**
Doktor István.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztő**
Schein M.
- Német-Bogsán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzter Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos: Özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszáza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitrávölgyi gazd. egylet nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kosanics N. Miklós.
Vig Er.
Wittigschlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Adler Zsigmond.
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Freystadt M. L.
Katholikus nyomda.
Preisak Győző.
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda: Rosen-zweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábhely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rőzsahegy**
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Ifj. Bogenglück Ignác.
Friedler Ármin.
Pollacsek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab.
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jurcsó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlő: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Bleyer Adolf.
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
- Siklós**
Harangozó József.
- Sopron**
Breiner E. és Fia.
Hungária-nyomda.
Reininger Ármin.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümei**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Öör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szokolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Ujfalussy Lajos.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Náthánné.
- Szentes**
Hollósy és Vajda.
Szentes és Vidéke nyomdája.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Sternér Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szikszó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót.
Jász-Nagykún-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda: Zele és Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolca**
Löwy B.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyvnyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posaune nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
Weismann Sámuel.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Harmath József (tulajd.: Özv. Harmath Józsefné).
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**
Gasparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó Testvérek.
- Új-Verbász**
Verbászi könyvnyomda (tulajd.: Boros György).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Svetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézeti ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
Pannonia-könyvnyomda.
- Versecz**
Grcsits M.
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronita.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves és Boros.
Krausz A. Fia.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Kabos Ármin.
Klenóczkyné Cs. A.
Schwartz Sándor.
Zentai Hírlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Ifj. Nádossy Gyula.
Seidl és Friedmann.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

WÜSTE F.

Iroda és raktár:

Budapest, VI., Király-utca 60. sz.

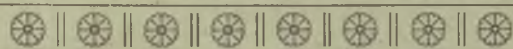
GYÁRT: könyv- és könyomdák részére való
fekete és színes, valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag-gyár. ☞ ☞

☞ ☞ ☞ Kézeze-gyár.

Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Sólyom-utca 13.

November végén jelenik meg!

Magyar Nyomdászok

1900. Évkönyve 1900.

Szerkesztő: Tichy Ákos.

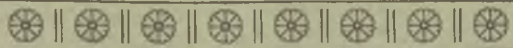
Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre.

XV. évfolyam.

Ára: helyben 60 kr., vidékre
67 kr.; december 1-től kezdve
70 kr., vidékre 77 kr.

Minden 10 példány után egy tiszteletpéldány.

Megrendelhető a Grafikai Szemle
kiadóhivatalában: Budapest, V. ker.,
Hold-utca 7. sz. alatt.

Kitüntetve a császári sas használati jogával.
Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

Schriftgießerei
Mechanische
Werkstätte
J. H. RUST & CO
WIEN
V. Griesgasse 10.

Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alap-
ján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai be-
rendezéseket** nagy és kisszabású üzletek részére, szép-
vágású betűkkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berende-
zéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betűkben.

Méltányos feltételek. — Szolid kivitel.

HIRDETÉSEK

felvételnek lapunk ↔
↔ kiadóhivatalában.